

Erdély

Simó Márton:

Tavaszi körút Erdélyben

- kísérlet az események háttérének ismertetésére -

1. 1991. március 15-ét - a figyelmeztetések ellenére - az RMDSZ, a romániai magyar ifjúsági szervezetek és a felekezetek az ünnepi alkalomhoz illő méltósággal ülték meg, óvakodva és elzárkózva mindenféle szélsőséges megnyilvánulástól.

2. 1991. február 17-ére elkészült az új romániai földtörvény és február 20-tól március 20-ig terjedően elkezdődött a földigénylési kérvények beiktatása.

3. 1991. március 17-én az NMF II. országos konvencióján a Roman-program ellen szavazók bejelentették, hogy Szociáldemokrata Nemzeti Megmentési Front néven új párt bejegyzését kérik.

4. 1991. április 1-től kezdődően 250-300 %-os élelmiszer-áremelést jelentettek be.

Talán ez az a négy jelentősebb esemény, amely befolyásolta Románia belpolitikai és gazdasági életét az elmúlt hetekben. Amikor néhány hét távlatából, elemző szándékkal összesítjük az eseményeket, a felsoroltak egyikéről sem feledkezhetünk meg, mert ezek hullámai gyűrűznek tova az ország életében és egymást befolyásolva alakítják a mai romániai valóságot.

1. Március 15-e táján a székely városokban - immár hagyományosan, hiszen ez már a második "szabad" ünneplehetőség volt - megkezdődtek a lázas szervezési munkák; várható volt, hogy valóságos népünnepélyek keretében emlékeznek meg 1848. március idusáról. Az egymásra halmozott rendfenntartó szervek (rendőrség, csendőrség, katonaság, SRI) valóságos erődemonstrációkat tartottak, éberon bizonygatva, hogy megóvják a többséget a kisebbség ünnepétől. A karhatalmi erők felduzzasztása valóságosan is érezhető volt: Székelyudvarhelyen 27 fős létszámkiegészítést kapott a rendőrség, Csíkszeredában már 8-a körül feltűntek a könnyűpáncélosok és a rendőrkatonák "szalamandra-foltos" osztagai. Hasonló biztosítást kapott Sepsiszentgyörgy, Gyergyószentmiklós és természetesen Marosvásárhely is... Mindezek mellett (és ellenére) ezen városok lakosságát sem akadályozhatta meg senki abban, hogy kedve szerint emlékezzen meg 48-ról. A múltévi tragikus emlé-

kek Marosvásárhelyen azonban visszafogottságra, szerénységre és óvatosságra intették a szervezőket.

Egyetlen erdélyi városban sem történt magyar részről semmilyen provokáció, semmilyen atrocitás sem. Csupán a rendfenntartók és a hivatalosságok számlájára írható néhány negatívum: Nagykárolyban és Marosvásárhelyen próbáltak beleszólni az idejében engedélyezett és megszervezett ünnepek rendjébe, akadályozva egy-egy terem megnyitását vagy az operatőrök és az újságírók szabad tevékenységét. Ráadásul Marosvásárhelyen még egy provokációs kísérlet is történt: a Bolyaiak szobrát román nemzeti színű szalaggal tekerték körül, melyet aztán a Maros megyei RMDSZ-elnök felszólítására rendőrök távolították el. Közben a CNN riporterének sikerült felvételt készítenünk az eképp "feldíszített" szoborról.

Az örvendetes békében lezajló ünnepekről a román mass media is meglepő mértékletességgel, tárgyilagosan és higgadtan számolt be, mintha nem is állana mögötte egy manipuláló titkos mechanizmus. Ebből a szokatlan európai hangnemből arra lehet következtetni, hogy a kormánypárt pillanatnyi válságban él, és felhagyott láthatatlan poszt/neokommunista aknamunkájával, mert hatalmi pozícióinak megrendülésétől tart, és szeretné elkerülni a társadalom tömeges tiltakozó-mozgalmainak kirobbanását. Ha alaposabban megvizsgáljuk a fentebb említett jelenségeket, magbizonyosodhatunk állításunk helyességéről.

2. Az igen várt földtörvény rész megoldások és kompromisszumok sorozata, melyet az érdekeltek sem fogadtak osztatlan örömmel, hiszen családonként csak 10 hektáros kisbirtokokat juttat vissza a tulajdonosoknak és a leszármazottaknak, lakóhelyhez köti a birtokviszonyt (bonyodalmakat okozva azok számára, akik időközben politikai vagy gazdasági okokból elhagyták az országot és elveszítették román állampolgárságukat). Nem juttat kárpótlást, a téveszesítés-kori belépési nyilatkozatok szerint osztja szét a lerobbant téveszek mai állatállományát, a gépi eszközöket megtartva a gépállomások alkalmazottai által létrehozandó majdani kft-k birtokában, nem ad perspektívát a beinduló magántermelés műszaki-anyagi keretének gyors és biztonságos megteremtéséhez. Olyan jellegű hiányosságai is vannak a törvénynek, amelyek a nemzetiségeket külön is érintik, hiszen csak 1 hektárig terjedően adják vissza az erdőket, és a felekezetek is csak 5 hektárig kaphatnak vissza területet parókiánként. Szó sem esik a huszas években elveszített egyházi és alapítványi birtokokról, melyek iskolák, szociális intézmények egész sorát tudták működtetni, szó sem a többszázezer hektáros székely közbirtokossági erdőkről... Bizonyos, hogy más konstellációkban a jelen törvény többrendbeli kiegészítésére lesz szükség a támadó feszültségek elkerülése érdekében.

3. Még mielőtt az NMF-en belüli szakadásokat elemeznénk, jó megemlíteni azt az ellenzéki és sajtóbeli kampányt, melyet az alkotmánytervezet szövege és a

sajtótörvény-javaslat robbantott ki, nemcsak a nemzetiségiek, hanem a józan gondolkodású csoportosulások köreiből is. Ismertté vált a magyarországi sajtóban is, hogy a javasolt Alkotmány úgy kezdődne, hogy *Románia egységes, szuverén, nemzeti állam*. Ez az indítás igencsak emlékeztet a Ceausescu-korszak nemzeti hystériájára, mely ellen a liberálisok és a köztudottan rebellis *Temesvár Társaság* szónivői is hevesen reagáltak. A sajtótörvény-javaslat úgy hangzott, hogy öt évig terjedő börtönnel és félmillió lejes kárpótlással sújtható az az újságíró, tévés, rádiós szakember, aki kormánysértő, kormányellenes nyilatkozatot tesz közzé. Ez nyíltan a korábbi egypárturalmi rendszer reneszánszát jelentené, egy olyan korban, amikor a világ Romániától is a demokratikus normák szerinti átrendeződést várja el...

Ezek a nyilvánvaló politikai baklövések (is) indították el a Fronton belüli szakadásokat, melyek mára egyes sejtések szerint három frakciószak. Ami biztos, egy középső mérsékelt irányzat Szociáldemokrata Nemzeti Megmentési Front néven már kérte az önálló pártként való bejegyeztetését. Olyan erjedés indult meg a kormánypárton belül, melyről sejteni sem lehet még, hogy meddig jut el... Indokolt a vezetés óvatossága, mert félő, hogy gyakori kormányzási manőverezései és pálfordulásai során elveszíti a - félrevezetett - tömegbázisát.

4. Minden államban roppant népszerűtlenek a drasztikus áremelések, főleg akkor, ha a többszöri drágulásokat *szigorúan csökkenő életszínvonal* kíséri. Romániában az április 1-re bejelentett 250-300 %-os élelmiszer-áremelések sem egyenlíték ki a külkereskedelmi deficitet, nem biztosítják az infrastruktúra gyors javulását sem. Az 1250 lejes fizetés-kiegészítés, a 400 lejes nyugdíjpótlék csak az életminimum alatt hagyják tengődni az átlagembert, hiszen az átlagos fizetés 4000, az átlagos nyugdíj 2500 lej körül lesz, holott a számítások 8000 lejben állapítják meg a normális életet biztosító havi jövedelem minimumát. Az "árliberalizálás" egy infláció-robbanást eredményezhet, hiszen nehezen képzelhető el, hogy a következő hónapokban jobban fog működni a gazdaság; nyersanyagok és megfelelő piac hiányában inkább a munkanélküliség növekedik. A fogyasztók az üres állami üzletek helyett a privatizált szektorban fognak vásárolni, ahol a nyugati termékekért, hazai töredékfizetésből, olykor kénytelenek a nyugati árak többszörösét fizetni. (Amíg bírják.)

Mára úgy látszik, a gazdasági nehézségek eltompítják a nemzetiségi viszályok életét. Sejthető, hogy a kormányzat is, a szélsőségek is tudják, hogy égető szükséggel eljött a civilizált párbeszéd és a közös munka ideje, hiszen közös alternatíva, emberi dimenziók megkeresése nélkül *Románia számára sem létezhet kiút*.